

CSEH SÁNDOR

A CSAVARGÓ

(KISREGÉNY)

2.

Mire a városba ért, alaposan megszomjazott. Ivott a központi park szökőkútjának a vizéből, megmosta a kezeit, arcát, kicsípett egy kullancsot a lábszárából, és leült egy árnyékos padra pihenni. Most következett az, amit nem tudott megmagyarázni, s értetlenül állott az előtt a furcsaság előtt, ami akkor vele először abban a parkban történt.

Vagy öt-hat gyerek, kisebbek és tőle idősebbek, színes krétaikkal mindenféle házikókat, virágokat, állatkákat rajzolgattak az aszfaltburkolatú járdára, alig három méterre az ő lócájától. Eleinte csak úgy szórakozottan nézegette ezeket az ákombákom rajzokat, aztán közelebb lépett hozzájuk.

– Ez mi? – kérdezte az egyik kisfiút.

– Ez? Malac! – válaszolta.

– A malac nem ilyen – mondta Karcsi –, add csak ide a krétát, lerajzolom neked.

A kréta pedig elindult Karcsi kezében. Először bizonytalanul, azután határozottan húzta a vonásokat. Elkészült a fej, majd a lábak és a többi részei az állatnak, s mire befejezte, minden gyerek odacsődült a háta mögé. A malacka a tömpe orrával, a kunkori farkával, a lábak élethű formáival, tökéletesre sikerült. A gyerekek meglepődve nézegették a művészi rajzot, és maga a rajzoló is elcsodálkozott rajta. Karcsi alig hitte el, hogy ez az ő műve. Ránézett a kezére, az ujjai között tartott krétára, és meghökkenve vette tudomásul, hogy ez valóban az ő rajza. De csakugyan az övé? Egy pillanatra elfelejtett lélegzetet is venni, mert hirtelen arra a valamire, vagy valakire gondolt, aki ott él benne legbelül, és irányítja őt.

– Ügyesen rajzolsz! – szolt hozzá barátságosan az egyik anyuka. – Rajzolj még valamit, hadd örüljenek a gyerkőcök!

És Karcsi rajzolt. Lerajzolta az almafát, a rajta lévő almásládával, s benne egy gyereket, a fa alatt pedig ott állt az öreg Géza bácsi pörge kalapjában, szipákostól, nézett fel a fára, és szinte megszólalni látszott.

– Milyen rajz ez? – kérdezték tőle, mikor már több felnőtt is összegyűlt körülötte.

– Ennek a rajznak az a címe, hogy Jómadár – válaszolta Karcsi, s elmosolyodott.

Nem szeretett az emberek tekintetének középpontjában állni, letette a krétát, sarkon fordult, és vissza se nézve elsietett. A szemlélődők fejüket csóválva, csodálattal néztek utána.

Mi lehet ez? Kérdezte magát Karcsi. Igaz, hogy régebben a sertéstelepen gyakran rajzolgattam ezt-azt, ceruzával füzetlapra, de így még akkor nem ment, mint most. Az az izé bennem valamit csinál velem, csak hát nem csak jót csinál, de a rosszra is rávesz. Ezen tűnődve azon vette magát észre, hogy a mostohaapja háza előtt áll. Idehoztál, te izé? Kérdezte önmagát. Hát ha már itt vagyok, akkor bemegyek. Ahogy belépett a konyhába, a férfi fülön fogta, és leültette egy székre.

– Most komolyan fogunk beszélgetni. Ez így tovább nem mehet! Napokra eltűnsz csak úgy, és amikor hazajössz, azt se mondd, hogy papucs. Hát mi akar ez lenni? Azt hiszed, hogy tovább tűrjük? Már voltak itt az iskolából is. Két tanítónő. Kérdik, hol vagy? Miért nem jársz mindennap iskolába? Hát idefigyelj! A következő a helyzet. Én ütni nem foglak, üssön az anyád, ha akar, de ez volt az utolsó kirándulásod. Ha még egyszer elszöksz hazulról, vagy csak napok múlva térsz haza, javítóintézetbe mégy. Megértted? Hát ennyi! Most például hol voltál?

– Az almáskertben.

– És persze egyebet se csináltál, csak etted az almát. Ugye?

Karcsi nem válaszolt. Az izé is hallgatott.

Több mint két hónap telt el azóta, hogy Karcsi az almát „örizte” abban a fantasztikus kertben. Sokszor álmódott azóta is vele, és az izével is álmódott, azzal a valamilyen hogyishívjákkal, amelyik őt védi, vagy támadja. Barát vagy ellenség? Ezt nem tudta eldönteni. Mindenesetre a hosszú unalmas iskolai órákon keresztül nem tudatta vele egyik tulajdonságát sem. Ő pedig, szegény fiú, csak szenvedett, meg szenvedett, sokat szenvedett. Nézegette, vizsgálgatta magát otthon a tükörben, hátha észrevesz valamilyen változást az arcán, a szemén, próbálta megfejteti azt, ami láthatatlan, az énjének a valóságát, a titkát, az „izé” hatásának a jeleit, de hiába. Továbbra is ugyanaz az ábrándozó tekintetű, ritkán pislogó kisfiú nézett vissza a tükörből, és az is ugyanolyan szomorú és tanácstalan arccal, mint amilyen ő maga volt.

Közeledett a karácsony. Csúnya, nyirkos, lics-locs időjárás volt, mint ahogy ez megszokottá vált az ünnepek alatt az utóbbi időkben. Karcsi szánszalmasan

ült a padban az egyik halálosan unalmas iskolai órán, és napfényről, zöld növényekről álmodozva bámult a tanítóra, vagyis a nagy semmibe, mert akkor, mint gyakran máskor is, nem a szemével, hanem az agyával látott. Ebben a félig ébrenléti, s félig álomszerű állapotban, mint ahogyan még sohasem, váratlanul megszólalt az „izé”. Halkan, de tisztán kivehetően, sejtelmesen suttogott. Ezeket a hangokat ő nem is a fülében, inkább a fejében hallotta. Az efféle sűgások, neszek más embereknél is előfordulnak, de ők nem hallják, inkább csak sejtik, amikor így szólnak: „valami azt sűgja nekem...” Karcsi szinte minden porcikájával most erre a hangra koncentrált: „Indulj! Csak el, csak el! Tedd magad szabaddá! Járj, figyelj, tapasztalj! Most menj, ne habozz, ne hagyj ki az alkalmat, később nem tér vissza!” Ilyen sokat és ilyen parancsoló hangon még egy alkalommal sem beszélt hozzá az „izé”. Amikor kicsengettek az utolsó óráról, a fiú arra indult, amelyik irányba a különleges ösztöne vezérelte. Boldogan, felszabadulva gyalogolt a város peremén, igyekezett minél kevesebb emberrel találkozni. Végül egy emeletes ház előtt állt meg, úgy érezte, eddig kellett jönni, célba ért. Úgy rémlik, ez a hang csak eddig akarja, hogy jöjjenek – gondolta magában. Bement az első lépcsőház bejárati ajtaján, kinézett magának egy szép vörös pokrócból készült lábtörölt, ott leült, és várt. Sejtette, hogy nem lesz eseménytelen a napja, de az utána következő sem, különben miért vezette volna ide az „izé”? Így aztán teljesen nyugodt volt, lábait törökülésbe helyezte, mintha otthon lenne, és a padlón ülve nézné a televíziót. Odabentről edénycsörömpölés hallatszott, nyilván valaki vagy valakik ebédeltek a közeli konyhában. Nem telt bele tíz perc sem, amikor kinyílt az ajtó, s egy körülbelül Karcsival egyidős fiú lépett ki rajta. Karcsi már folyékonyan beszélt oroszul és ukránul is, megtanulta az iskolában, annak ellenére, hogy elég ritkán látogatta ezt az ő ízlése által rondának titulált oktatási intézményt. A küszöbön megjelenő, az első látásra is ápolatlan külsejű, magas fiú ukránul beszélt.

– Hát te meg mi a nyavalyának ültél ide? – kérdezte Karcsit.

Karcsinak általában jó humorérzéke volt hasonló helyzetekben, nyomban válaszolt.

– Kutyát játszom!

– Kutyát? – kérdezte a másik. – Akkor takarodj innen!

Karcsi nem is várt ettől kedvesebb hangot. A jellegzetes bemutatkozáson már túl volt, most pedig következett a folytatás, amely érzékeltette az ő különleges helyzetét, s amely által figyelemre méltó következtetésre jut az ember. Most felállt, és folytatta.

– Amúgy Karcsinak hívnak. Gondolom, tudod, hogy sokszor egy jó és okos kutya többet ér egy embernél. Az ő ösztönei egészségesebbek sok gané ember gondolatainál. A kutya soha nem csap be, nem hazudik neked, s ha nincs igazad, magára veszi, elvállalja a bűnösséged. Hűséges, és szereti a szabadságot.

A magas fiú meghökkenve nézett Karcsira.

– Igazad van – mondta –, ez csakugyan így van. Engem Karanvajev Borisznak hívnak. Hát akkor kutyázzunk! Szeretsz csavarogni?

– Igen! – mondta Karcsi. – Csavarogni jó! Hozzám egy hang suttog állandóan innen – s a fejére mutatott.

– Nekem nem suttog semmi, de mégis állandóan mehetnékem van. – állapította meg Borisz. – Tudod, a család... Feszt csak isznak, meg veszedkednek. Nem szeretek itthon lenni.

– Te vagy az én emberem! – mondta örömmel Karcsi. – Már kezdtem azt hinni, hogy egyedül vagyok, nincs ember, aki rám hasonlítana.

– Dehogy nincs! – nevetett Borisz. – Többen vagyunk, mint gondold! Na, gyere velem!

Borisz elindult, és Karcsi utána az iskolatáskával.

– Dobb a fenébe azt a táskát! – rivallt rá Borisz. – Kutyák vagyunk, hát nem?

– Azok vagyunk! – helyeselt Karcsi, s úgy odavágta a lépcsőház sarkába a tudományokat tartalmazó gyűlöletes tárgyat, hogy az csak úgy nyekkent.

Borisz a szomszédos háromemeletes házba, illetve annak a pincéjébe vezette Karcsit, aki úgy loholt a korához mérten langaléta növésű társa mellett, mint egy kiskutya. Mellesleg, a kutyák együttfutása nagyon fontos, ha az állatoknak a fajukra jellemző ezen igényeit vesszük figyelembe. Hát valahogy ily módon ért a céljához a két „kutya” is, sietősen futva, csak éppen a nyelvük nem lógott ki útközben. Nem volt melegük, mert éppen december havának az utolsó napjait számlálta a naptár. A szovjet mintára épült betonház pincéje háború esetén óvóhelynek is beillt volna, de most szerencsére az életüket megmenteni akaró rémült emberek helyett csak egy nagy csomó rothadt krumplival és annak a szagával volt tele a bunker. Borisz a nagy pince egyik deszkával elkerített részébe ment Karcsival, felkapcsolta a villanyt, s ott leültette a vendéget egy kimustrált rogyadozó székre.

– Itt várj! – mondta neki. – Megyek a többiekért!

Karcsi körülnézett a pincében. Szeme leszerepelt szovjet vezető politikusok elavult színes portréira, ám mellettük az előbbiekkal jól egymáshoz passzoló Batman és Pókember képeire tévedt, majd egy sarló-kalapácsos,

egérrágt a vörös lobogót fedezett fel a felejtésbe vágyó kacatok között. Odafönt még szovjet törvények uralkodtak, de ezeket a légyipiszos ereklyéket már nem illett a nyilvánosság előtt mutogatni.

Hamarosan megjöttek azok a fiúk is, akiket az előbb Borisz a többieknek hívott. Karcsi az első pillantásra látta, hogy félig-meddig utcagyerekek. Soványak, kócosak voltak, s mint ahogy ruházatuk, úgy a szemük sem állott jól. Karcsi felállott a rozszant székről, mert arra most Borisz ült. Ez az ülőalkalmatosság, úgy látszik, valamilyen szertartási tárgynak számított közöttük. Borisszal együtt öten voltak a pincelakó fiúk, és egyelőre ellenséges tekintettel mustrálgatták Karcsit, aki különben hozzászólt az ilyesmihez. Eddig sem félt senkitől, azóta pedig már különösen nem, amióta megbizonyosodott róla, hogy neki a sorsát egyengető saját „izéje” van, aki megsugdossa neki a követendő lépéseket.

– Nahát akkor! – szólt Borisz fontoskodva. – A helyzet a következő. Ezt a fiút Karcsinak hívják, és úgy néz ki, hogy a mi emberünk.

Egy darabig gondolkodott, hogyan is folytassa.

– A kutyák – idézte Karcsi szavait – jó állatok. Ők sohasem csapnak be, nem hazudnak, hűségesek, és szeretik a szabadságot. Ezt a fiút – mutatott az ujjával Karcsira – vegyük be a csapatunkba, én felelek érte. A csapattagokat pedig ezentúl hívjuk kutyáknak. A csapat meg legyen farka, ez a pince meg legyen kutyaól. Na, mit szóltok hozzá?

Egy kisebbszerű vállvonogatás kíséretében a fiúk elfogadták a javaslatot, csak az egyikük akadékoskodott. Mi lesz akkor, ha ez a Karcsi egy kém? Vagy valamilyen spicli? De egy egészséges hátbavágásnak köszönhetően is ő is beleegyezett, hogy Karcsit vegyék be a farkába.

Így zajlott le tehát az a rögtönzött röpgyűlés a kutyaólban, amely Karcsinak, mint vendég kutyának, bizalmat szavazott. Amikor megtudták, hogy Karcsi egy otthonról elbitangolt kóbor kutya, mert biztosan megvolt rá az oka, hogy elbitangoljon, ki-ki elhozta neki a saját uzsonnájának egy részét, mert tudván tudták, gyakran maguk is tapasztalták, hogy egy kivert és éhes kutyánál nincs szerencsétlenebb jószág a világon.

Ez a Borgyár környéki, úgynevezett tiszt lakásoknak szánt építményekből álló városrész nagyon is megfelelt Karcsi elképzeléseinek. Igaz, hogy nem egy gyönyörűséges szőlőskert és nem is almáskert, különösen most, télen, de legalább itt a farkában kutyatársakra talált, mert bizonyára ez volt annak az „izének” az akarata. Éjszaka meghúzta magát a pincében, vagyis a kutyaólban, nem is fázott, mert volt elég rongy, amivel betakarózhatott.

Másnap a partyára, együttfutásra indultak a fiúk, s bár még gyerekek voltak, felnőttként viselkedtek. Szinte sohasem játszottak, nem sportoltak, jellemileg különböztek a normális családokban nevelkedő gyerekektől. Nagy részük iskolakerülő volt, s olyan dolgokkal foglalkoztak, amelyeket semmiképp nem lehetett szórakozásnak nevezni. Életformájuk a hajléktalan családokéhoz hasonlított, akiknek minden nap gondoskodni kell a betevő falatról, s annyiban különböznek tőlük, hogy ők nem kéregettek. Inkább alkalmi munkákkal szereztek némi pénzeket maguknak, amit elég gyakran italtra, cigarettára és szipózásra alkalmas ragasztóra költöttek, s csak kisebb mértékben élelemre. A pénzhez többféle módon jutottak hozzá. A piacon árukihordást vállaltak, takarítottak, sepregettek, az autómosáshoz is értettek, halásztak, fémhulladékot gyűjtöttek, de nem riadtak vissza az utcán kóborló tyúkok nyakának kitekerésétől sem. A zsákmányt zsványosan agyagos sárral kenték körül, és a földbe ásva tűz alatt sütötték meg.

Közeledett a karácsony, a szenteste. Karcsi anyja, Éva nem lepődött meg túlságosan a fia eltűnésén. Megszokta már, hogy Karcsinak mindegy volt, ünnep vagy nem ünnep, ha rájött a bolondóra, ahogy ő nevezte az „izét”, a fia akkor is elcsavargott, egyszerűen minden előjel nélkül. Pedig Karcsit akkor ajándékok várták. A karácsonyfa alatt dámajáték-készlet és lombfűrész, meg csokoládé is volt, de hát nem volt, aki átvegye a Jézuska ajándékait. Ehelyett ő török pózban gubbasztott a Boriszék piros pokrócos lábtörlőjén, és várt. Ő sem tudta, mire, ezt ugyanis az „izé” tudta helyette.

A fiúk nem ígértek, de nem is adhattak Karcsinak karácsonyi ajándékot, mert mind proli, léha, lumpoló családok gyermekei voltak, és nem is mind akkor ünnepelte a karácsonyt. Csak két gyerek volt közöttük magyar, őket a szegény öreg nagyanyjuk nevelte. Szenteste a hideg folyosón ülve vámi valamelyik kutyatársa megjelenését, hogy süteményt, vagy egy szaloncukrot lopjon ki neki, nem valami lélekemelő elfoglaltság, de hát ő Csinka Karcsi volt, a jó, hűséges kutya, de még attól is jobb, mert az ajtót nem kaparta, és nem is nyüzszített bebocsátást kérve.

Már három napot töltött a falkában kegyelemkenyéren élve, hol a kutyáólnak nevezett pincében a rothadt krumpli társaságában, hol pedig valamelyik kutyatársa küszöbén ülve, éjszakázva, de mégsem érezte magát nyomorultnak, szerencsétlen, gazdátlan kutyának. Ennek egyetlen oka volt. Éltette a remény, hogy ismét meghallja az „izé” sejtelmesen suttgó hangjait. Nagyon szerette volna már végre megtudni, a végére járni, hogy mi történik vele, mire vélhető az a valami, ami benne él, amelynek ő ellenállás nélkül, szinte örömmel követi az utasításait, parancsait.

A karácsonyi ünnepek elmúltával erősen lehűlt a levegő, kopogásra fagyott a mélyen felázott talaj, leesett az első hó. Éva, Karcsi anyja most már komolyan aggódva elhatározta, hogy ismét segítséget kér a milíciától. A nagypapa, Pali papó csak nyugtatta a lányát: „Ó, eridj má, az a fiú be van edződve, a nyavalya se töri ki, emberes ú mán!” Karcsit többen is látták a város különböző pontjain, de egy bizonyos körzetben gyakrabban. A nyomozó végül a Borgyár környéki emeletes házak egyikénél össze is futott a keresett személlyel, vagyis Karcsival, a kutyával. A hadnagy, amilyen tapasztalatlan és fiatal, olyannyira naiv is volt, mert a kutyák úgy átverték őt, mint a horgász műcsalival a halat. Amíg ő azt várta, hogy a fiú felhozza a pincéből az iskolatáskáját, addig a rafinált falkatagok meglógtak egy másik kijáratnál. A gyerekek tehát ismét nyoma veszett, így Karcsi megint kapott egy-két napot ajándékba. Most ismét úgy érezte, hogy jelentkeznie kell a suttogásnak. Ebben nem is csalódott, az „izé” csakugyan nem hagyta őt cserben. „Indulj, járj, láss, tapasztalj!” – így szóltak hozzá most a suttogó hangok, és Karcsi elindult.

Falkatagot nem hívott magával, csak ment, vitte előre a lába a fagyos hóban, fel a közeli dombokra, a hegytetőre, ahol már nyaralók sem épültek, fa sem nőtt, ahol a csenevész bokrok arról árulkodtak, hogy a hó alatt csak egy sziklát befedő vékony földréteg lehet. Amikor felért a csúcsra, nem érzett fáradtságot, mert egy pillanatig sem gondolt semmire, csak a hangokra, amelyek megbabonázták, nélkülük nem érhetne volna el ilyen könnyen ezt a nem is veszélytelen sikamlós magasságot. Már nem az a Kishegyen álló, semmibe tekintő kisfiú állt ott. Most már vágyott a lelke valami szépre, valami izgatóra, megcsodálni valóra. Körülnézett. Amit látott, attól felderült az arca. Ehhez fogható lélegzetelállító környezetet csak legutóbb az almáskertben látott, de ez a látvány egészen más volt. Ahogy fellélegzett, és kifújta magából a fehér párává változott lehetetet, könnybe lábadt a szeme a meghatódottságtól. Festői táj tárult a szemei elé. A piros cseréptetős házak helyett most fehérbe burkolózott épületeket, tornyokat látott odalent. A természet egy fehér szőnyeg alá rejtette a várost. A környező tasnádi dombokon alig lehetett felismerni a téli ruhába öltöztetett fákat, csak az utak színe volt kissé sötétebb, ahol a járműforgalom félig már lekoptatta a havat. A várost átszelő befagyott Vérke, a medrében alig csordogálva, egyenesen az előtte tornyosuló hegyek, dombok felé tartott, majd egy balkanyarral hirtelen eltűnt egy téli álmát alvó gyümölcsöskert mögött. Milyen szép ez a fehér csend! – álmélkodott a fiú. Hát igen! – mondta magának hangosan. Ami szép, az szép. Az a jó ebben az életben,

hogy néha még ilyeneket is lehet látni. Nem győzött betelni a látvánnyal, ezzel a kékes-lilás fényű, apró üvegszilánkokkal teleszórt, napban sziporkázó, fehér bunda alatt szunyókáló tájjal. Mindent összegezve, ő akkor a képzelet szárnyán csapongva egy gyönyörű, karácsonyi képeslapra illő, hólepte hegyet és völgyet látott maga előtt, s ahogy ott állt mozdulatlanul, a napfényben vakítóan fehér csúcson, hirtelen rádöbbsent valamire. Ez a suttogó „izé”, aminek előbb vagy utóbb nevet ad majd, nem véletlenül vezeti, küldi őt ilyen szemet és lelket gyönyörködtető helyekre. De vajon miért teszi? Mi a célja ezzel? Na jó! – mondta magának hangosan. Ezért a látványért mindenesetre megérte feljönni, most meg, ahogy felmásztam, lemászom. A kutyaéletből egyelőre elegendő van, öt napja vagyok már „kiküldetésben”, több suttogást nem hallok, úgyhogy hazamegyek.

Az otthoni fogadtatást egyáltalán nem lehetett szívélyesnek mondani. Az anyja és a mostohaapja úgy néztek rá, mint a véres ingre. Eridj, dögölj le az ágyadra, reggelig látni sem akarlak – mondta az anyja, amikor Karcsi estefelé hazament. A karácsonyi ajándékozás természetesen elmaradt.

– A Jézuska csak a jó fiúkat szereti, de te nem vagy az! – szidta az anyja másnap reggel, mint a bokrot. Mit lehetett öt napig csinálni az Isten tudja hol, télnék idején, karácsonykor? Most mi a fenét ettél, ha se szőlőt, se almát nem találni? Havat ettél? Na, ebből elég! Mostantól kezdve mindent másképp csinálunk! – fenyegette meg a fiát Éva.

A férjnek is volt hozzáfűznivalója.

– Te, fiam, beteg vagy, a bolondkórházban van a helyed, hátha ott helyrefozzák az elméd. Talán még nem késő – így a mostohája.

És valóban megtették. Karcsit a pszichológus és az ideggyógyász javaslatára egy rácsos ablakú szobába vezették kivizsgálásra. Az elmeorvos alapos vizsgálatnak vetette alá a fiú érzékszerveit, reflexeit, de nem ítélte súlyosnak az állapotát. Amint a doktor mondta, ez egy múlt kamaszkori függetlenedési vágy. Vannak esetek, hogy ebben a korban a gyerekek elvágynak otthonról, ki akarják magukat próbálni, szárnyalhatnának. Mindenesetre itt tartjuk a gyereket pár napig, hogy megfigyelhessük a jellemét, a viselkedését, a szokásait. Reméljük, innen nem fog elszökni, az ápolók vigyáznak a betegeinkre, és amúgy is minden nyílászáró ráccsal van ellátva.

Így lett tehát Karcsi két nap múlva az elmeorvosintézet lakója, a suttogójával együtt. A kis vasrácsokkal védett, utcára és az udvarra nyíló kétablakos kórteremben a szép számban futkározó csótányokon kívül még két beteg tartózkodott. Az egyik, a negyven év körüli férfi, folytonos hajfésü-

léssel és papucsának a le- és felhúzásával volt elfoglalva. Ő ügyet sem vetett Karcsira, ezt meg is lehetett érteni, mert dolga volt. A másik szobatárs egy idősebb bácsi volt, de hatvannál nem lehetett több. Mint később kiderült, az alacsony, kövér kis öreget évekkal azelőtt agyba-főbe verték egy kocsmai verekedésben, egy horogütés pedig úgy elrendezte az állkapcsát, hogy úgy nézett ki szegény, mint egy ló, amikor nyerít. Foga csak egy volt neki, egy viharvert szemfog, de arra büszke is volt. Naponta háromszor mosta meg egy hatalmas fogkefével az étkezések után, s a ferdén álló szájában fenyegetően villogtatta. Kapócs Antalnak hívták, ezt a nevet Karcsi jól meg is jegyezte, mert szép hangzása volt, de az egész kórházban Tágyinak hívta mindenki. Ez a becenév tetszett is neki, nem haragudott érte, mert azt a bizonyos rajzfilmet a tv-ben, amelyben az a gügye figura mosolyra fakasztotta a nézőket, nem láthatta, ugyanis ő akkorra már meg volt verve. Tágyi bácsinak a felsoroltakon kívül volt még egy hibája, de ezt nem látni, hanem hallani lehetett, ugyanis borzasztóan selypített, vagyis tota volt. Amikor Karcsit bevitték hozzájuk, Tágyi bácsi rögtön így invitálta a fiút az ágyán ülve: „Deje, kityfiam, üjjé ide mejjém!” Mondani sem kell, hogy Karcsi és Tágyi bácsi rövid időn belül nagyon jó barátok lettek. Ezenkívül az öreg fiaként bánt az ő Kajtyijával, lefekvés után gondosan takargatta az elmekórház sok mindent megélt, lópokrócnak is alig való ágyneműjével. Teltek-múltak a napok ebben a Karcsi természetével összeférhetetlen és megalázó, néha kabarévidám, néha melankolikus zárt épületben, ahol Tágyi volt a komikus, a fészülködő Denisz bácsi pedig a melankolikus. Ő naponta többször is elénekelte Sztálin kedvenc grúz dalát, a Szép Szulikót oroszul, Karcsi kimondhatatlan örömére.

Elmúlt egy hét, s a fiút néha a vizitező orvos, ennél is ritkábban anyja látogatta meg. Erről az jutott eszébe, hogy őt most ide csak úgy bedutyizták, és nagyon valószínű, hogy mostohaapja csúszópénzt is fizetett az orvosnak az őrizetéért. Karcsi most szívből kívánta az „izé” suttogását, mert az megmutathatná a szabadulás módját, de hiába: a sejtelmes hangok váratlak magukra. Már-már arra is hajlott, hogy az „izé” nem is jött el vele a bolondokházába, cserbenhagyta őt, de az egyik éjszakán álmában szólította meg Karcsit. Ez elég érdekes volt, mert, ahogy felrettent álmából, még ébren is hallotta tovább a suttogást: „Rajzolj, rajzolj! Indulj, indulj!” Fogalma sem volt róla, hogy mit akar ezzel mondani az „izé”, de elhatározta, hogy mihelyt felkelhetnek, papírt és ceruzát kér az ápolótól, és rajzolni

kezd. Hogy mit, azt még nem tudta, de annak a tudatában, hogy a titokzatos hangok még mindig vele vannak, boldogan lehunyta a szemét a méz-édes szőlővel, havas hegycsúccsal álmodott reggelig.

A szokásosnál tovább aludt. Tágyi bácsi nem zavarta, igyekezett csendben lenni, s miután kimosta az egy szem agyarát, leült egy székre, és figyelte, hogy az ő Kajtyikája szuszog-e még, él-e még, mert hogy olyan sokáig alszik. Denisz bácsi azonban nem volt tekintettel Karcsira. Egymás után ötször megfésülködött, s közben szüneteket tartott. Egy párszor felpróbálta a papucsát, s meggyőződve róla, hogy még mindig a lábai méretéhez valók, hozzáfogott a Szép Szulikó énekléséhez. Így aztán Karcsi zenés ébresztőt kapott. Következett a reggeli, a folyékony tejbegríz, de mert Tágyi azt mondta Karcsinak, hogy „ne edd meg, mejt fotyni fogoj tőjel!”, a fiú szót fogadott, és csak a szelet fekete kenyeret és a teát fogyasztotta el. Evés közben is az éjszakai suttogásra gondolt, és alig várta már, hogy belépjen a tagbaszakadt, borostás ápoló, akivel Tágyi bácsi sem mert kötekedni, mert féltette az egyszem fogát. Andrej, az ápoló, hozott papírlapot és egy elrágott végű ceruzacsonkot, ami azt bizonyította, hogy az elmeegógyintézetben vannak írástudó és rajzolgatni szerető betegek is. Karcsi remegő ujjai közé fogta a ceruzát, s mivel az „izé” nem súgta meg neki, hogy mit rajzoljon, hozzáfogott hát annak az állatfajának a lerajzolásához, amellyel együtt növekedett, nevelkedett Pali papó által. Mi más volt az, mint egy disznó. Tágyi bácsi el volt ragadtatva a szép kövér disznó láttán, és arra kérte Karcsit, hogy rajzoljon hozzá „majacokat isz”. Örömmel mutogatta Denisz bácsinak a művészi rajzot. Neki is tetszett, és azt javasolta Karcsinak, hogy rajzolja le Tágyit is, igazán könnyű lesz, mert ő is majdnem úgy néz ki, mint egy disznó. A fiú beleegyezett, s valójában egy karikatúrát szeretett volna rajzolni Tágyiról, de meglepetésére mégsem úgy sikerült ez a rajz. Az ujjai ezúttal nem engedelmeskedtek az akaratának, mert karikatúra helyett a papírlap másik oldalán pillanatok alatt Tágyi bá élethű képmása jelent meg. Mintha „tyatyogott” volna, olyan tökéletesre sikerült a portré.

– Jégyutyom! – kiáltott fel meglepődve Tágyi. – Egy ény vagyok! Húha! Te egy művéty vagy, Kajtyika! Rajgyoj még vajamit!

Andrej, az ápoló és Lilike néni, a takarítónő is megerősítette, hogy Karcsi egy igazi művész. Karcsi felbátorodott a dicséretektől, és most mintha azt érezte volna, ha nem is suttog, de működik a fejében az „izé”. Ennek köszönhetően merész ötlete támadt, amelyhez Tágyit veti be eszköznek. Mélyen a szemébe nézett, és elé tárta a ragyogó ötletét.

– Ide figyelj, Tágyi! – Karcsi tegezte a barátját. – Mondok neked valamit. Most én neked, de csak neked olyanokat fogok rajzolni, amiket szeretném, ha el is tudnál nekem hozni. Jó?

– Jó! – mondta Tágyi. – De nehogy ojoszjányt vagy pupotytevét jajgyojjá, agyokat nyehéz idehogyni.

– Jól van, akkor megbeszéltük – mondta Karcsi, s ebben a pillanatban már értette is, hogy mit jelentett az a sűgás, a „Rajzolj! Indulj!”.

Nem akarta elhamarkodni a dolgot, mert gondolkodni akart még a tervény, viszont egyre határozottabban érezte, hogy van egy lehetőség a szökésre. Igaza van az „izé”-nek, neki innen indulni, s már tudta is, hogyan. Estefelé, mikor elcsendesedett az udvar, Karcsi hozzáfogott rajzolni. Eltelésképpen először lerajzolta Tágyi fogkeféjét, majd Denisz egyik papucsát, hadd keresse. Ezeket a tárgyakat odahozatta a rajzasztalhoz. Azután következtek a komolyabb rajzok, ezektől remélte Karcsi a szabadulását. Lerajzolta Tágyinak Rexit, az udvaron sétáló kutyát.

– Ez a kuta, a Jekszi, etyt nem hagyom, mejt hajap – ellenkezett Tágyi.

– Jó! – mondta Karcsi. – Akkor olyat rajzolok, ami nem harap.

Azzal lerajzolta azt a szerelővasat, amely ott hevert már egész nap egy javítás alatt álló autó kereke mellett. A sofőr – bizonyára – azért hagyta ott őket, mert elvitte a defektes belsőt beragasztani, s közben lejárt a munkaidő.

– Ez mi? – kérdezte Tágyi.

– Montyirovka! – vágta rá oroszosan Karcsi. – Pajszer.

– Mínyek az nyeked?

– Hogy megbütyköljük vele a kereket. Űgy hozd fel, hogy senki ne lássa meg! Segítünk a sofőrnek. Hogy fog neki örülni!

– Dehát akkoj jazold le a kejeket isz, atyt isz fejhotyom.

– Tudod, hol van? – ravaszkodott Karcsi, miközben lerajzolta a kereket is.

– Tudom – mondta Tágyi, s azzal mind a kettőt felhozta az emeletre az ágy mellé.

– Jól van! – sumákolt Karcsi. – Tegyük őket az ágy alá, már késő van, majd holnap dolgozunk. Most meg feküdjetek le aludni.

Ő is lefeküdt, hagyta, hogy Tágyi betakarja őt a pokróccal, és alvást színlelve várt. Karcsi várt, és biztos volt a dolgában. A szökésnek sikerülni kell, különben nem szólalt volna meg az „izé”. Ideje volt bőven, várta, hogy órák teljenek el, s addig mindenféle gondolatok kavarogtak a fejében. Például az is, hogy el kellene másképpen nevezni a hangokat. Mi lenne, ha Súsú lenne? Űgyis mindig csak susog. Gondolkodni kellett azon

is, hová menekül a szökés után. Semmiképpen sem haza, vagy a falkához. Rövid távlatokban voltak elképzelései, de a többbit Súsúra bízta, majd ő egyengeti az útjait.

Először Denisz kezdett el horkolni, azután kedvet kapott hozzá Tágyi is. Karcsi erre várt, hogy a szobatársak mély álomba merüljenek. Hogy meglegyen az összhang, ő is horkolni kezdett, és amikor elérkezettnek látta az időt, munkához látott. Halkan kinyitotta az ablakszárnyakat, elővette az ágy alól a pajszert, és a kerék bütykölése helyett az ablakon lévő rácsot vette vele pártfogásába. Óvatosan dolgozott. A szerszám lapos végét befe-szítette az ablaktok és a ráerősített rács közé. Húzta, tolt, csakúgy ropog-tak a fában a rozsdás szögek. Addig ügyeskedett, amíg a vasrács pántjai elengedték az ablak jobb oldalát. Most következett az alsó rész megdolgo-zása. Egy erőteljes lökés következtében alul és felül is megengedett a bör-tönre való nehéz rács, s az út szabad lett az udvar felé.

Az utolsó roppanás zajára Tágyi felemelte a fejét a párnáról, de már csak azt láthatta, hogy az ő Kajtyikája az első emeleti ablakban állva éppen magához húzza az egyik díszfának az odahajló ágát, és kilendül az ablakon. Az ág lehasadt a törzsről, de végül is egy légi bukfenc után Karcsi sikere-sen földet ért. Tágyi kiszaladt a folyosóra, és kiabálni kezdett: „Työkik a művéty! Työkik a művéty!” – lármázott. – De szerencsére senki sem hal-lotta Tágyi kétségbeesett kiáltóját. Még visszaszaladt az ablakhoz, és utána kiáltott a fiúnak, aki éppen a téglakerítés megmászásához készülődött.

– Mikoj jötty fityya, Kajtyika?

Ám Karcsi nem válaszolt neki vissza semmit, csak leugrott a kerítésről, és inalt végig a városon, az intézet pettyes pizsamájában. Kerülte a villanyfé-nyes helyeket, és futólépésben a vasútállomás felé vette az irányt. Útközben bele-belekukkantott a kukákba, hátha talál magának valamit, amit magára ölthet. Szerencséje volt, mert az egyikben talált egy koszos, rongyos zakót, egy másikban pedig egy még elég jó állapotban lévő terepszínű katonanadrá-got. Mindkét ruhadarab nagy volt rá, de éppen idejében vette fel őket, mert bár nem volt túl hideg az időjárás, de már kezdett fájni a pizsamában. A papucsba dugott lábára viszont zoknit nem talált, de Karcsi nem félt már semmitől sem, tudta, hogy az ő Súsúja átsegíti a bajokon. A lemergi vonatra nem kellett sokat várakoznia. A kalauz kérte a jegyeket, de egy sápadt kis sovány cigánygyereket meg sem akart szólítani évégett. A vonat végre elin-dult, s Karcsi útra kelt a Súsújával együtt, új célok, új kalandok felé. Életé-nek egyik boldog pillanata volt ez. Már több órája maga mögött hagyta a

vonat Beregszászt, s ő mosolyogva gondolt vissza a falkára, a kutyákkal töltött napokra, s arra is, hogy egy szellemi fogyatékosslal való találkozás kellett ahhoz, hogy megtudja magáról azt, amit eddig még nem tudott, hogy ő egy induló művészpálya, hogy istenáldotta tehetség. Ki tudja, milyen hasznát veheti még ennek az adottságnak? Vajon kire ütött ő? Melyik elődjére? Egyiket sem ismerte Pali papón kívül, mert senki sem beszélt neki származásáról. Szereti a szépet, van arányérzéke. Mit rejtegethet számára a jövő? Ezt ő nem tudhatja, de a Súsú tudja. Ő mindent tud. Igen, mindent tud! A szemét lehunyta, és most már nyugodtan alhatott a kupé sötét sarkában összegömbölyödve. Valaki azt hihette volna róla, hogy egy ledobott batyu.

